

Електронне наукове фахове видання "Державне управління: удосконалення та розвиток" включено до переліку наукових фахових видань України з питань державного управління (Наказ Міністерства освіти і науки України від 22.12.2016 № 1604)

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ
удосконалення та розвиток

Дніпровський державний
аграрно-економічний
університет

ДКС Центр
Видавництво ТОВ «ДКС-центр»

Державне управління: удосконалення та розвиток № 5, 2017

УДК 351:373(477)+504(073)

T. V. Vovk,

*викладач кафедри менеджменту виробничої та невиробничої сфери
Донецького державного університету управління*

S. M. Vovk,

*к. е. н., доцент кафедри управління охороною здоров'я
Донецького національного медичного університету*

ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ МЕРЕЖ З ПОЗИЦІЇ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

T. V. Vovk,

*lecturer Department of management virobnicho nemyrovycha spherical
Sovereign Donetsk management University*

S. M. Vovk,

*Ph. D. in Economics, associate Professor, Department of management ohoronoyu health
Donetsk national University medychne*

THE FORMATION OF MANAGERIAL NETWORKING FROM THE STANDPOINT OF THE GREENING OF SCHOOL EDUCATION

Проаналізовано формування управлінських мереж екологічної шкільної освіти, формування освітніх мереж та механізмів їх формування. Розглянуті освітні мережі на всіх етапах їх управління.

Analyzed the formation of networks of environmental management of school education, the formation of educational networks and mechanisms of their formation. Considered educational network at all stages of their control.

Проанализировано формирование управленческих сетей экологической школьного образования, формирования образовательных сетей и механизмов их формирования. Рассмотрены образовательные сети на всех этапах их управления.

Ключові слова: державне управління, управлінські мережі (УМ), екологізація шкільної освіти, освітні мережі, формування управлінських мереж освіти, освітні установи (ОУ), освітні мережі (ОМ), органи управління освітою (ОУО).

Keywords: governance, management network, greening of school education, educational network (EN), forming networks of management education, educational institutions (EI), education authorities (EA).

Ключевые слова: *государственное управление, управленческие сети, экологизация школьного образования, образовательные сети (ОС), формирования управленческих сетей образования, образовательные учреждения (ОУ), органы управления образованием (ОУО).*

Постановка проблеми. Одним з важливих етапів розвитку освіти в Україні є модернізація вже сформованої моделі управління. В сучасних умовах, шкільна освіта - це процес управління її розвитку, а не тільки установами і людьми, а також керівництвом, орієнтованим на кінцевий результат. Кінцевий результат шкільної освіти підвищення конкурентоспроможності економіки держави, соціальної сфери, рівня розвитку високих технологій і інших галузей.

На цьому тлі, екологічна освіта підрастаючого покоління України має пріоритетний напрям розвитку. В екологічній освіті, як у соціальній системі держави, головним є формування всебічно розвиненої особистості, яка проголошена Національною доктриною розвитку освіти України в XXI столітті [3, с.17].

Аналіз екологізації освіти свідчить, що виникають проблеми не можуть бути вирішені в рамках вже існуючої системи. Для цього, необхідні розробки таких моделей управління, які дозволять розглядати шкільну освітню мережу не як сукупність ізольованих груп освітніх установ з відокремленими, негнучкими освітніми програмами, а як цілісну систему, здатну концентрувати ресурси в інтересах задоволення різноманітних освітніх потреб населення з одного боку, з іншого забезпечувати розвиток екології, економіки і соціальної сфери своєї території.

У даній статті нами буде розглянуто специфіку освітніх мереж і освітніх комплексів як організаційної системи, а також основні принципи і механізми управління ними. Для цього з точки зору сучасної теорії управління вводяться універсальні моделі освітньої мережі та освітнього комплексу (конкретизуючи їх структуру, склад і функції), визначаючи об'єкти управління і основні функції управління.

Розглядаючи регіональну, муніципальну освітню систему сьогодні, можна помітити, що це окремо функціонуючі системи, але які об'єднуються під назвою освітніх установ. Тому стоїть гостро питання про об'єднання освітніх установ в одну управлінсько-педагогічну мережу за територіальною ознакою, що останнім часом все більше отримує поширення в великих містах країни. Створюючи освітні комплекси створюється форма організації освітніх систем як об'єднання організаційно інтегрованих освітніх установ, що реалізують комплекс взаємопов'язаних освітніх програм різних рівнів. Таким чином, основна відмінність освітнього комплексу від освітньої мережі полягає в більш високому ступені організаційної (включаючи ресурсну) інтеграції та взаємозв'язку освітніх програм.

Крім організаційної інтеграції, різні підстави класифікації управління освітою дозволяють виділяти виробничо-освітні, і науково-освітні холдинги і освітні комплекси [5, с.26]. Перші з яких з кожним днем все міцніше займають позиції, так як в більшості цих організацій лежить більш комплексний підхід до надання освітніх послуг. Другі ж все ще залишаються на старих принципах, де всі елементи освіти не залежні один від одного. Виходячи з цього існує гостра необхідність у створенні об'єднань освітніх установ в освітній комплекс може відбуватися за регіональною (територіальною) ознакою [4, с. 5-16]. Який почне надавати поетапну, цілісну педагогічну послугу, з цілісним управлінським механізмом. В наслідок створюючи повноцінний шкільний комплекс.

Викладання основного матеріалу. Ефективність управління системою освіти в Україні в значній мірі визначена її складовими - регіональними, міжмуніципальними і муніципальними освітніми мережами. Потреба вдосконалення та оптимізації останніх визначається в рамках змінюючихся елементів, що слід змінювати і як змінювати, єдина думка відсутня.

Безсумнівно, управління - це вплив на керовану систему з метою забезпечення необхідного її поведінки [9, с.25-28]. Тому, говорячи про моделі управління освітою, в першу чергу необхідно спиратися на уявлення про необхідній поведінки у системі освіти, тобто на те, наскільки вона відповідає потребам особистості. Для опису системи управління необхідно, в першу чергу, виділити суб'єкт управління (керуючий орган) і об'єкт управління.

Об'єкти і суб'єкти управління екологічною освітою. В даному випадку керовані системи (об'єкти управління) доцільно розділити на дві:

- Система освіти (відповідно до Закону України про освіту - системи освіти складається із закладів освіти, наукових, науково-методичних і методичних установ, науково-виробничих підприємств, державних і місцевих органів управління освітою та самоврядування в галузі освіти. Стаття 28) [1]. Вона управляється державою в особі Уряду України, органом обласних і муніципальних одиниць управління і полягає в свою чергу, з органів управління освітою, інфраструктури системи освіти (науково-методичні центри, ресурсні центри). В даному контексті управління екологічною освітою в середній ланці, можна уявити у вигляді мережі екологічної освіти, як сукупність освітніх програм які реалізуються на різних етапах (рис.1.).

Слід так само не забувати, що є відмінності в системі управління освітою основні і додаткові загальноосвітні програми (програми: дошкільної освіти, початкової загальної освіти, основного загальної освіти, середньої (повної) загальної освіти) і професійні програми (програми початкової професійної освіти, середньої професійної освіти, вищої професійної освіти, після вузівської професійної освіти).

Рис. 1. Загальна структура освіти в Україні

Розробка автора

Середня екологічна освіта як раз відноситься до середньої (повної) освіти, яка взаємодіє з програмами вищої професійної освіти, але бере початок в дошкільній освіті. Тим самим повинні утворювати комплексну екологічну освіту. Розглядати дані аспекти необхідно з якості середньої освіти в контексті екологічної специфіки, представлені на рис. 2.

Аналізуючи сутність та змістовні характеристики поняття якості середньої екологічної освіти можливо зробити висновок, що у переважній частині випадків, якість визначається як відповідність освітнього процесу певним характеристикам, структура та зміст яких в наукових джерелах суттєво відрізняється. У цьому випадку, слід відмітити, що ЮНЕСКО окреслює коло чинників впливу на якість послуг середньої освіти в цілому у наступному складі: кваліфікаційні характеристики, розробленість та досконалість освітніх програм, якість підготовки учнів та підготовки випускників до вступу у ВНЗ, інфраструктура та матеріально-технічне забезпечення шкіл, стан внутрішнього та зовнішнього середовища середньої школи [10, с. 25]. Загалом, переваг окремих аспектів визначення якості середньої освіти в аналізованих наукових джерелах (табл.1.) не спостерігається.

Рис. 2. Етапи управлінських мереж на яких забезпечується якість підготовки екологічної освіти у середній школі

Розробка автора

На наш погляд, якість екологічної освіти можливо визначити як комплексну характеристику процесу надання освітніх послуг середньої школи та їх результату, що задовольняє усі зацікавлені сторони цього процесу, задовольняє вимогам державних, міжнародних освітніх стандартів та взятими на себе середньою освітою зобов'язанням по організації навчального процесу. Світова практика показала, що забезпечення якості продукції та послуг – це системна діяльність, яка має назву управління якістю. Управління середньою освітою в контексті екологічної складової, і зокрема якістю її освітньої послуги, на сьогоднішній день не розглядається як управління важливою соціально-екологічною системою, хоча, вже було доведено, сьогодні середні школи як і ВНЗ – це учасники ринкової конкуренції, тому результати та ефективність їх функціонування слід

визначати у якості об'єктів мереж управління. Виходячи з цього, дослідження питань управління механізмами екологічної освіти є актуальним з позиції надання йому розвитку.

Таблиця 1.

Аналіз трактувань поняття «якість середньої екологічної освіти» за змістовними та сутнісними ознаками

	<i>Сутність та змістовні ознаки поняття «якість середньої екологічної освіти»</i>					
	Можливість задовольняти освітні потреби	Рівень компетенції школяра	Відповідність освітнього процесу певними характеристиками	Відповідність державним стандартам	Специфічна характеристика навчального процесу	Отримання переваг випускниками шкіл при вступі до ВНЗ
Потай І. [5, с.12]			+		+	
Лукіна Т. [8, с.35-46]						
Патора Р.В. Пенькова О.І. [6, с.30]						+
Ягофаров Д. [9, с.211]	+			+	+	
Капченко Р.Л. [8, с.12]			+	+		
Босак О. [, с.9]			+			
Касянова Д. [, с.24]			+			
Багіров В., Зіман З., Холін Ю. [11, с.17]			+			
Концепція неперервної екологічної освіти та виховання в Україні [3]	+	+	+			
Закон України «Про середню освіту» [2]	+	+				
Закон України «Про освіту» [1]	+	+	+			

Таким чином, для системи освіти суб'єктом управління є держава і суспільство, а для освітньої мережі - органи управління освітою. Під освітньою мережею відповідного рівня будемо розуміти сукупність освітніх установ (ОУ), що реалізують спадкоємні освітні програми різного рівня і спрямованості. Як будь-яка система, освітня мережа (ОМ) характеризується: складом (сукупність елементів), структурою (зв'язки між елементами), цілями і функціями. Крім того, знову ж таки як і будь-яка система, ОМ функціонує в деякій зовнішньому середовищі і описується обмеженнями, що накладаються зовнішнім середовищем, наприклад, державних освітніх стандартів, вимогою доступності освіти і так далі.

Одиницею ОМ з точки зору управління слід вважати освітня установа. Слід окремо зазначити, що органи управління освітою (ОУО) (регіональні, муніципальні) тощо. А також органи управління власне освітніх установ) не виконують освітньої функції і повинні розглядатися як координуючі та «забезпечують» в контексті екологічної освіти і його розвитку на сучасному етапі. Це необхідно обумовити особливо на увазі ситуації, негативною традицією «втручання» працівників органів управління в невластиві їм функції.

Виділимо три типи структури ОМ в контексті екологічної освіти для угруповання освітніх установ в освітню мережу:

1. територіальна структура (державна, обласна, муніципальна);
2. рівневі структури: дошкільні, загальноосвітні, професійні ОУ трьох рівнів тощо;
3. професійна структура: для загальноосвітніх - профільність навчального закладу для соціальних категорій, для професійних ОУ - профільна спрямованість спеціальностей і професій у відповідності з потребами територіальних ринків праці.

Основна функція освітньої мережі і предмети управління екологічною освітою. З позицій загальної теорії систем, розглядаючи ОМ як перетворення «вхід-вихід», отримуємо, що основною є наступна функція: надання освітніх послуг за різними освітніми програмами і рівнями освіти. Даний показник вивчається двома способами:

- кількісна (скільки навчили);
- якісна (як навчили).

З точки зору зовнішнього середовища, на вході ОМ - попит на освітні послуги (з боку населення, економіки, суспільства). На виході - попит на випускника ОУ з боку особистості і суспільства (розглядаючи державу, економіку, соціальну сферу як похідні від потреб суспільства). З точки зору самої ОМ вона здійснює і формує пропозицію освітніх послуг (на своєму вході) і пропозиція випускників (на свій вихід).

Метою управлінських мереж є узгодження, задоволення і випереджальне формування попиту і пропозиції на освітні послуги і випускників. Деталізуючи компоненти моделі освітньої мережі, отримуємо можливість перерахувати предмети управління.

Виходячи їх вищесказаного, предметами управління є:

1) попит (узгодження попиту і пропозиції) на освітні послуги (безпосереднє управління - інформація, пропаганда, профорієнтація тощо; опосередковане управління - через управління попитом випускників, наприклад, за рахунок випереджаючої підготовки кадрів для інтенсивно розвиваються галузей народного господарства);

2) попит (узгодження попиту і пропозиції) на випускників після закінчення загально-середньої освіти.

Розглядаючи перші два пункти однією з основних цілей управління є узгодження, задоволення і випереджальне формування попиту на абітурієнта та освітні послуги у рамках запропонованих інституціональних обмежень і існуючих ресурсних фондів. Слід зазначити, що перші два предмета управління розглядаємо відносно до керованої освітньої мережі у рамках середньої екологічної освіти, наступні перераховані будуть – внутрішніми або допоміжними.

3) склад освітніх установ;

4) структура освітньої мережі (в цілому, включаючи ОМ, органи управління освітою та інфраструктуру);

5) обмеження діяльності освітніх установ (інституційні та ресурсні);

6) ресурсне забезпечення ОУ: мотиваційний, кадрове, науково-методичне, фінансове, матеріально-технічне, нормативно-правове, інформаційне.

Перерахувавши предмети управління, необхідно визначити ефективність функціонування ОМ (яка визначається ефективністю виконання нею основних функцій при заданих управліннях і обмеженнях) і ефективність управління ОМ, що розуміється як ефективність функціонування ОМ при даних управліннях. Відзначимо, що в рамках останньої тези ефективність управління ОМ визначається ефективністю її функціонування, а ефективність діяльності органів управління освітою визначається ефективністю функціонування керованих об'єктів.

Необхідно відзначити, що класифікація ОУ може і повинна здійснюватися як за їх територіальним розташуванням, а й за типом освітніх послуг (а також за іншими критеріями - відомчої належності, форм власності тощо). Тому, наприклад, в рамках регіональної та / або територіальної мережі можна виділяти такі мережі (кожна з яких також має три рівневу структуру і може розглядатися незалежно тільки в першому наближенні):

- мережа закладів дошкільного виховання;

- мережа лікувальних закладів загальної середньої освіти - в тому числі, з урахуванням профільного навчання;

- мережі установ початкової, середньої, вищої професійної освіти, кожна з яких з урахуванням профілів професій і спеціальностей;

- мережа установ додаткової освіти;

- мережа лікувальних закладів підвищення кваліфікації.

Функціональне опис освітньої мережі. Кожна ОМ здійснює дві взаємопов'язаних функції: зовнішню (основну - надання освітніх послуг) і внутрішню (допоміжну, що забезпечує власне існування і розвиток). Реалізація зовнішньої функції - задоволення попиту на освітні послуги, попиту на випускників і виконання соціально-виховної функції - не повинна суперечити зовнішнім інституційним обмеженням: сукупності правових норм (федерального, регіонального та місцевого рівня, а також документам, прийнятим самим ОУ - його Статуту тощо), що регламентують функціонування ОМ.

Висновки. Таким чином, державна освітня політика, як освітня мережа – це планомірно організована діяльність та відповідно цілісна, комплексна система заходів державних інституцій щодо цілеспрямованого управління освітньою галуззю з метою її оптимізації, повноцінного функціонування та розвитку, це концентроване вираження ідеологічних та соціальних принципів, що визначають ставлення держави до функціонування і розвитку галузі, її роль у суспільстві. Перераховані предмети управління відносно управління екологічної освіти у середній школі охоплюють всі характеристики будь-якої системи: цілі, склад, структура, функції та обмеження.

Література.

1. Райт Г. Державне управління: Посіб.: Пер. с англ. В. Івашко, О. Коваленко. С. Соколик. - К.: Основи, 2014. - 131 с.

2. Радиш Я.Ф. Державне управління охороною здоров'я в Україні: генезис та тенденції розвитку: Дис. д-ра. наук з держ. упр.: 25.00.01 / УАДУ. - К., 2013. - 510 с.

3. Про проведення моніторингу якості основної навчальної літератури: Наказ М-ва освіти і науки України від 27.02.01, № 94 // <http://www.mon.gov.ua/>.

4. Про затвердження Типового положення Про атестацію педагогічних працівників України: Наказ М-ва освіти і науки України від 01 грудня 2012р., № 419 // <http://www.mon.gov.ua/>.

5. Курдюмова И.М. Оценка эффективности школ за рубежом // Стандарты и мониторинг в образовании. - 2012. - № 4. - С. 58 - 59.

References.

1. Wright, G.(2014), Public administration [Public administration], Basics, Kiev, Ukraine
2. Radysh, J.F. (2013), “Public administration of Health in Ukraine: the genesis and development trends”,Abstract of doctor of science dissertation, public administration, Ukrainian Academy of public administration, Kiev, Ukraine
3. Order of the Ministry of education and science of Ukraine (2001), “Monitoring the quality of basic educational literature”, available: <http://www.mon.gov.ua>
4. Order of the Ministry of education and science of Ukraine (2012),“About approval of the Standard regulation About certification of pedagogical workers of Ukraine”, available: <http://www.mon.gov.ua>
5. Kurdyumov, I. M. (2012), “evaluation of the effectiveness of schools abroad”, Standards and monitoring in education, vol. 4, pp. 58-59

Стаття надійшла до редакції 24.04.2017 р.

ТОВ "ДКС Центр"

Вропу